

Slapende geloovigen.

De gemeenten, aan wie de Brief aan de Efeziërs geschreven werd, vormden ten deele een ECCLESIA DORMANS, een slapende kerk! Paulus doet tot hen de roepstem uitgaan: Ontwaakt gij die slaapt en staat op uit de dooden! (Efeze 5:14). Wanneer men dezen tekst niet als motto gebruikt, ook niet als evangelisatie-motto, maar in verband met den geheelen brief beziet, dan is zij als alle Woord Gods actueel en concreet.

De hier aangesprokenen waren geen klanten van de derde gaanderij, zij vormden niet de zelfkant van de gemeente, maar zij konden er wezen! Zij sliepen niet onder de preek! Want Paulus gaat in dezen brief heel diep, hij schrijft zinnen die men wel driemaal moet overlezen om de rijke betekenis enigszins te vatten. Zoo zou Paulus niet geschreven hebben aan menschen, die van de geloofswaarheden niet zeer goed op de hoogte waren. Zij gingen niet ter kerk voor een populair preekje of een stichtelijke toespraak, maar het was daar een kerk van koppen!

Maar zij deden niets met die godsdienstige kennis. Zij legden die in een vakje voor godsdienstige dingen. Zij hadden daar een dag voor: den Zondag! Zij hadden daar een plaats voor: de kerk! Maar de consequenties voor hun leven beseften zij niet. Zij theologiseerden graag, maar met de praktijk der godzaligheid was het niet best gesteld.

Eens was het anders geweest, in den tijd der eerste liefde tot Christus. Toen was heel hun leven op God en Zijn Kerk geconcentreerd! Bij alle dingen, die zoo in het leven voorkwamen, vroegen zij: Mag dat wel van den Heere Jezus? Als zij een vriend of vriendin moesten kiezen, was hun eerste vraag: Heeft hij of zij den Heiland wel lief? Als een jongeling een meisje zocht, was zijn allereerste gedachte: Zou zij den Heere wel waarlijk vreezen? Zoo in den winkel en in het volksleven, legden zij aan alles den toetssteen aan: Vindt God zoo iets goed? Als zij met iemand in aanraking kwamen, dan wilden zij gaarne, al was het stoffterend en met een kleur, belijden: ik ben van den Heere Jezus!

Maar toen de liefde insliep, kwamen van lieverlede al hun oude levensgewoonten terug. Des Zondags ging het nog wel. Maar in de gezinnen moest men niet komen. Daar heerschte een toon als in de wereld, daar speelde de vrouw den baas over den man en zelden de kinderen een grooten mond op tegen de ouders. Als men zoo'n gezin binnenkwam, kreeg men niet den indruk: Hier woont de Heere Jezus! Daar hoorde men niet den loon: Lieve kinderen, vrees God en houdt Zijn geboden, maar vele wereldsche practijken vonden hier ingang. Het christelijk leven verloor zijn eigen stijl. Het circus en de arena kwamen weer in trek. Zoo in een park eens naar zoo'n priesteres van Venus te kijken, daar zag men geen bezwaar in! En in hun zaken en in het bestuur van hun stad, hadden zij de groote waarheid vergeten: God zegent! Daarom dreven zij hun zaken en voerden hun politiek zooals de heidenen deden. Het schenen in heel hun levenspraktijk: natuurlijke menschen PLUS hun geloof.

Maar met dat al waren zij van den Heere Jezus, zij bleven Gods Eigendom. Paulus zegt dan ook niet dat zij dood zijn, maar dat zij slapen. Dat zij als een slapend mensch de beheersching over hun handelingen hebben verloren. Van hun levenspraktijken zegt hij: Broeders, dat doen doode menschen! Dat is toch niets voor u! Met zulk een verdeeldheid, met zulk een halfheid, neemt uw God geen genoegen. Uw Koning zegt: Gij zijt van Mij, met uw gezin, met uw zaak, met uw vereenigingsleven, met uw stembiljet. Er is wel aanleiding om deze opwekking van den apostel in herinnering te brengen. Het christelijk gezinsleven heeft veel van zijn eigen stijl verloren. Het orgel is naar den zolder gedaan, de piano kwam en een radio-misbruik ontstond. Pretjes en uitjes kregen een onevenredige plaats in het leven. Voor de catechisatie was geen tijd, tegen het afleggen van de belijdenis kon men wel een stoomcursus volgen.

Het kerkgaan verslapte en de kerkfiets deed haar intrede!

In de politiek gingen geloovigen leven bij het apostolaat van Karl Marx en legden zelfs een kruis bij het mausoleum van Lenin. Of in plaats ook in het politieke te wortelen in Hem, den Tweeden Adam, Die geworden is tot een Levend-makenden Geest, ging men overhellen tot een theorie van ras, bloed en bodem!

Er is alle reden om aan te dringen op reformatie van het christelijk leven.

Paulus roept het ook ons toe: Komt daar eens gauw van het kerkhof af, broeders, wat doen levenden daar onder de dooden!

N. B.

alle voorgaande moeten verschillen, dat „substantie“ niet meer de zin krijgt van iets in het geschapene, dat in zichzelf rust. Immers, dat is vergoddelijking, afgoderij. Doch dit zal Prof. Hepp ongetwijfeld niet willen beweren, want dan zou hij onmiddellijk met Schrift en belijdenis in conflict komen.

Wie deze dingen in rekening stelt, zal m.i. bewaard worden voor een onjuiste beoordeling van het streven van menschen, die in plaats van wantrouwen en onbillijke beschuldiging, de hartelijke steun van ons gebed en onze liefde verdienen.

s-Gr.

J. M. S.

Tot zoover Dr. Spier.

Met het oog op andere copie wil ik het hierbij voor deze week laten. Volgende week hoop ik met de bespreking verder te gaan.

K. S.

Citatenspel? Of oproep tot voorzichtigheid?

In „De Heraut“ spreekt Prof. Dr. H. H. Kuyper als zijn meening uit, dat Dr. C. Veenhof te Haarlem zich in de rubriek „Uit de Historie“ heeft bezig gehouden met „citatenspel“, toen hij uitspraken van Dr. A. Kuyper Sr. aanhaalde betreffende de „onsterfelijkheid der ziel“. Zonder dat onze medewerker dit mij gevraagd heeft, en zonder ook maar een oogenblik de gedachte te willen voeden, alsof hij zelf niet in staat zou zijn, desverlangd zich tegen deze klacht te verweren, wil ik als redacteur verklaren, dat ook in dit geval „De Heraut“ m.i. ten onrechte klaagt.

Ik heb zelf herhaaldelijk opgemerkt, dat ik noch voor deze, noch voor gene psychologie me uitspreek; daarvoor acht ik de zaak veel te moeilijk, en is het voorbeeld van Prof. Dr. H. Bavinck, die van een tweeden niet herziene druk van zijn „Beginselen der Psychologie“ niet weten wilde, al is hij herhaaldelijk er om gevraagd, mij te sterk in zijn kracht van aanmaning tot voorzichtigheid. Ten overvloede maant me ook tot voorzichtigheid, hetgeen Prof. Hepp in het jaar 1923 (9 Febr., 't is deze week dus juist veertien jaar geleden) heeft geschreven, toen hij opmerkte, Bavincks zooveel genoemde boekje het minst geslaagde van al Bavincks werken te schatten, en zelf tot de overtuiging te zijn gekomen, dat het schema van de scholastieke psychologie en inzonderheid van de leer der vermogens, dat den grondvorm (!) aan Bavincks geschrift gaf, moest worden prijsgegeven. Prof. Hepp heeft zelf de rij geopend van hen, die den onderbouw van Bavincks psychologie prijsgaven. Waar hij zoo Prof. Vollenhoven en vele anderen — die thans worden bestraft in 't openbaar, is voorgegaan, daar belijdt ik, gedachtig aan de critische lijn Bavinck-Hepp-Vollenhoven, mijn schuchtere voorzichtigheid.

Maar waar in den laatsten tijd de lasten der wetenschap, en met name der Vrije Universiteit, op de schouders der kerk worden afgewenteld, daar heb ik zelf, zonder eenige aarzeling, het artikel van Dr. Veenhof gaarne naar de drukkerij gezonden; ik lees niet alles te vorm, wat naar de drukkerij gaat (elk blad heeft van die spelingen, en het onze heeft ze van het begin af gehad), maar dit artikel heb ik wel degelijk gelezen, en ik zou het vandaag nog doorzenden.

Want het is natuurlijk in geen deele de bedoeling geweest, noch van Dr. Veenhof, noch van mij, ook maar den indruk te wekken, alsof Dr. A. Kuyper met de door Dr. Veenhof geciteerde plaatsen zou hebben gewezen, hetzij in de richting van de psychologische constructies van den eenen hoogleraar der Vrije Universiteit, Prof. Dr. J. Waterink, hetzij in die van den anderen, Prof. Dr. D. H. Th. Vollenhoven, hetzij in de richting van de op Bavinck (en dus ook op Kuyper) fundamenteel critiseerende opinies van Prof. Hepp. Het is echter wel mijn meening, dat de termen van Dr. A. Kuyper moeten verstaan worden in het licht van wat hij overigens schreef.

En precies hetzelfde wil ik hebben opgemerkt ten aanzien van de constructies van Prof. Dr. J. Waterink, of van die van Prof. Dr. Vollenhoven.

Als men nu ziet, dat „structuurverschillen“ tusschen Prof. Waterink en Dr. Steen worden „geëerbiedigd“, terwijl een paar maanden later het gereformeerde volk wordt verontrust niet polemiek over de meeningen, niet van Prof. Waterink, doch wel van Prof. Vollenhoven (de naam is nu eenmaal genoemd, en het verwijzen van de namen door Prof. Dr. V. Hepp helpt toch niet), dan is het tijd, „uit de historie“ aan te wijzen, dat men ook bij Dr. A. Kuyper (die trouwens heel veel mocht schrijven, ook over den hades, dat bedenken wekte, maar dat men zonder bezwaar droeg, omdat het een reus gold, dien wij om het totaal van zijn werk eerden), op termen stuit, die wel degelijk als „afwijkend gevoelen“ konden zijn gebrandmerkt, die ook als zoodanig zouden zijn afgewezen, indien men niet had gevraagd: wat bedoelt de schrijver? Precies hetzelfde recht, om n.l. in hun terminologie nauwkeurig te worden verstaan, en niet om een terminologisch verschil te worden beschuldigd, geldt ook voor anderen, die ik evenzeer als mannen van groote betekenis wil zien erkend, en wier terminologie men niet los mag maken van heel hun levenswerk.

Het wordt tijd, dat we heel duidelijk spreken. Verleden week heb ik met opzet slechts aangeduid, en met name geen namen genoemd van de „Homerussen“, al verstonde ieder, die van nabij meeleefde wel, wat ik bedoelde. Ik had evenwel verleden week nog niet gelezen, dat „De Heraut“ geschreven had, dat de „bron“ van al de door zijn redacteur in vereeniging met Prof. Hepp bestreden opinies een „bedachtzaam“ „zwijgen“ had bewaard; mijns inziens kon men — dit in het voorbijgaan — eerder spreken van een „(ver)zwijgen“ van namen bij Prof. Hepp, die immers geen namen

noemt, evenmin als „De Heraut“, in bepaalde gevallen, het doet. Bovendien wilde ik niet de eerste zijn, die namen noemde, welke nog niet door anderen, of door de geadigden zelf, in geding waren gebracht, bij de bespreking van Prof. Hepps polemiek, want ik wist niet zeker, of bepaalde hoogleraren zelf geciteerd werden. Nu dit evenwel in de week, die achter ons ligt, van andere zijde rondweg gezegd is, houd ik de duidelijkheid, die ik verleden week opzettelijk terughield, niet meer tegen. Ik constateer in het openbaar, dat er niet tusschen „Kampen en Amsterdam“ gestreden wordt, maar dat hoogleraren van de V.U. tegen hun eigen collega's aan de V.U. een openbaren strijd hebben aangeboden.

De kerken nu weten niet, of, en zoo ja, in hoeverre, en met welk voorloopig resultaat in den kring der V.U. deze zaken besproken zijn, officieel, aler men de kerken er in ging betrekken. Het zou de moeite loonen, dit wel te weten. Maar het staat niet aan mij, hierover mededeelingen te doen. Wel staat het aan ons allen, te constateeren, dat wat Dr. Veenhof doet, en wat daaromheen in „De Reformatie“ geschreven wordt, bedoelt, de eenheid der Vrije Universiteit te helpen handhaven, zolang het mogelijk is. En ik wijs daarop — na maanden wachters — nadrukkelijk, omdat het goed is, dat ieder dit wete: men heeft reeds lang genoeg gedaan, alsof de polemiek vermeden werd door hen, die anderen van het openen er van beschuldigden. Het feit is openbaar, dat bestrijding van de eigen wetenschappelijke meening van gereformeerde broeders niet is uitgegaan van hen, die tot nu toe in min of meer vage aanduiding werden beschouwd als ontstekers van polemische vuren. Zulk een polemiek is geopend — tot veler verrassing — door de hoogleraren Kuyper en Hepp.

Daartegenover staan nu anderen, die vragen: breng wetenschappelijke meeningen van elkander ter plaatse, waar het allereerst behoort (den kring der V.U. zelf); en, wilt gij de zaak naar buiten brengen, bezie dan de door u gewraakte termen in verband met de directe meeningen van hen, die ge bestrijdt. En ga eerst dan, zoo nodig, spreken over afwijking van de belijdenis.

In dat verband nu is het wijzen op wat vroeger gebeurd is, in de dagen van Dr. A. Kuyper Sr., of van Prof. Dr. J. Woltjer, en van anderen, geen „spel“ maar „ernst“.

Men moet niet verwachten, dat, indien tegen twee hoogleraren der Vrije Universiteit zoo wordt opgetreden als thans het geval is, de meeningen van Prof. Dr. J. Waterink ongetoetst kunnen blijven; ze worden nog steeds verbreid. We hebben niet de minste behoefte, die meeningen onzerzijds in geding te brengen; wat ons daarin aanvechtbaar leek, zal zich zelf wel verteren, evenals zoo heel veel. Maar wil men aanklagen, dan moet alles onder de loupe, alles, wat als gereformeerd wordt aangeprezen.

Ons volk moet precies weten, wat er aan de hand is, nu eenmaal door de professoren Kuyper en Hepp de polemiek naar binnen geopend is. Om allen schijn, alsof ik de Vrije Universiteit tegen de Vrije Universiteit zou willen uitspelen, of het geval Prof. Waterink tegen dat van Prof. Vollenhoven, voeg ik er aanstonds bij, te vermoeden, dat Prof. Hepp ook tegen mijn meeningen zal willen gaan strijden (inzake de kerk), al hebben we daarover ook geen woord gewisseld. Mocht ik te eeniger tijd ontdekken — na zorgvuldig zoeken, waar geen bronnen vermeld worden — dat ook ik bestreden word, dan zal ik me wel melden en Prof. Hepps meeningen nader onderzoeken, het resultaat der overwegingen hier mededeelende.

Overigens zal „de historie“ moeten uitwijzen, wie gelijk heeft gehad: zij, die den strijd naar binnen (onder het motto van afwijking van de belijdenis) hebben gebracht voor het kerkelijke forum, anno 1936, in de toenmaals gegeven situatie der al of niet officiële en al of niet vergevorderde besprekingen binnenskamers, dan wel zij, die gemeend hebben, dat dit een niet noodzakelijke bedreiging is geweest van de eenheid der Vrije Universiteit en van die van het gereformeerde leven. Prof. Hepp had, na de instelling van de commissie van acht, met behoud van zijn volle eer kunnen zeggen: ik zal, in afwachting van wat er binnenskamers komt, mijn verdere brochures inhouden. Hij heeft dien weg niet gekozen: aan mij staat het niet, daarover ook maar met een enkel woord te cordeelen. Maar de gevolgen blijven dan ook voor de rekening van hemzelf, en van „De Heraut“, die hem in dezen aanval op de leerlingen van eigen broeders en collega's steunde.

K. S.

Van een Generale Synode en meeningsverschillen¹⁾.

In de negentiger jaren der voorgaande eeuw is er in de kerkelijke pers een geweldige strijd gevoerd over allerlei „punten der leer“.

Fel werd er gediscussieerd en gepolemiseerd. Wie zich in de kerkelijke bladen uit dien tijd verdiept, staat soms verbaasd over zoo groote scherpte.

Vooral Dr. A. Kuyper Sr. was toen de aangevallene. Hij werd zwaar beschuldigd. Men noemde zijn leerzinnen soms wel pantheïstisch. Ook verneemt men telkens de klacht, dat hij de theologie inruilt voor de filosofie. Zelfs werd door den Kerkeraad van de Geref. Kerk A van Bedum een lang bezwaarschrift tegen hem ingediend bij de „deputaten voor de oefening van het verband met de theol. faculteit aan de Vrije Univer-

¹⁾ Dit artikel is ingezonden voor een andere rubriek. Ter vergelijking tusschen vroeger en nu lijkt het me evenwel zóó dienstig, dat ik het opneem in deze rubriek. — K. S.

(Zie vervolg op blz. 156.)

— in overeen- als levende zielen met z'n hart en krachten, zindingen, waarin an op aarde. Het deze zin is meer angbare mening, het „goddelijke“ is afkomstig uit an kerkvaders en ingevoerd is. iderscheidt „hart“ naar het Woord verstaan het cen, in, waar de ver epaald wordt en oelen, liefhebben, ik leren de be het hart van sorde onder iet tijdelijke, ankelijke, te t-plaatsen te sta Schrift-gegevens; evens; m'n zoon in hart, o God! en komen voor stenen hart en is de eeuw (d.i. z, enz. van het menselijk chrift het „leven“ levensuitgangen, ariftuurlijke wijs n onderzocht in en kring) en in ties, die in tegen- sorde zijn onder- te, beweging, or edenis, taal, om even, rechtsleven.

iet gevoel, in de z. Dit psychische art“ worden ver- vraag stelt: leert „onsterfelijkheid niet blind staren gang van het te daarom in z'n

het bovenstaande eel dicht bij de an een zegswijze art“, waarin ook als centrum van ar komt nog bij, t bewijst bij de dperken der ge- se revolutie was er menschen leefde etzelfde niet her- oude bondsvolk? gaat stellen: wat el“ van den mens de onsterfelijke (niet moet gaan z.s. zegt van het ting van laatste- menschen. Had hij e doen, dan was belijdenis in de erwilt van „fune- en maar met de jziet), niet neer t het feit, dat de en dag een hard- malisme, dat met genspraak is.

bestaan“, de „om- in de menselijke van „hart“. riftuurlijke wijs- geloochend. Prof. vorige week, dat p. aanvoert, juist t te bewijzen om e is. Dhr A. Janse rde, dat zowel de ood voortbestaan- ies gelezen heeft.

heid“ hebben de aangeklaagd, de voorstanders van l“ niet gemakke — alweer volgens rbestaan“ en het n.l. deel hebben s Jezus, die het e menschen na de oortbestaan. Maar voortbestaan van an in de eeuwige ord „onsterfelijk- p van Dr A. Bra- ck. Zegt echter ook van de on- en“, dan bedoelt niet meer uiteen- rietigen, hetgeen rrijven.

stantie“ zijn alle- rijkbaar, hetgeen Hepp een nieuwe legen dit bezwaar kerd houden, dat lschap zullen be- eorie hierin van